

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona

Col·lecció Health Policy Papers

2022 – 05

LA SUBVENCIO PÙBLICA EN EL MÓN DE LES ARTS.

TEATRE I ECONOMIA

Guillem López i Casasnovas
Catedràtic d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra
Centre de Recerca en Economia i Salut (CRES)

La Col·lecció Policy Papers, engloba una sèrie d'articles, en Economia de la Salut i Política Sanitària, realitzats i seleccionats per investigadors del Centre de Recerca en Economia i Salut de la Universitat Pompeu Fabra (CRES-UPF).

"This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 International, which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium provided that the original work is properly attributed"

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Barcelona, febrer 2022

LA SUBVENCIÓ PÚBLICA EN EL MÓN DE LES ARTS. TEATRE I ECONOMIA

Guillem López i Casasnovas(#), Catedràtic d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra, Centre de Recerca en Economia i Salut (CRES)

Per mor d'una conferència que se'm demanà de fer a l'Ateneu Barcelonès sobre el tema de com l'economia i les arts escèniques es podien donar la mà, he tingut l'oportunitat de reflexionar sobre aquests dos camps que per a mi són vitals: el de la feina –l'economia més acadèmica- i el de l'oci –el teatre-, estimats igualment. Especialment, m'ha fet pensar en aquell temps de faules, enginys per confrontar les prohibicions de la censura. I quan arribà aquell de la llegenda d' Hamelín, Jordi Teixidor, el Retaule del Flautista: *«El negoci no té cor, el negoci no té entranyes, ara manen les finances, ara mana qui te l'or...»*. *«No ens anirem d'aquí, no ens n'anirem...fins que ens treguin per la força, el que cal és resistir...»*. *«Penses? Penses! Et fotrè fora de la milícia si tornes a pensar...»* I es reforçaren les prohibicions d'un franquisme que no acabava de morir.

Més tard, el que va arribar fou la pèrdua de la ingenuïtat, d'un passat que reiteradament s'anava blanquejant: *«Temps era temps hi hagué una vaca cega; jo sóc la vaca de la mala llet»* en el poema de Pere Quart. Són les vivències més actives del teatre de qui subscriu. Avui amb més normalitat reflexiono des de bases menys emotives i més racionals sobre un tema complex. Donada la potència dels creatius en el món de les arts escèniques, l'economia els ha de poder imposar restriccions en la seva obra, o precisament el bon creador és el que internalitza les limitacions socials i, d'elles, en treu el màxim? Em refereixo a la grandiloqüència d'allò incompreensible, el caprici d'una escenografia de cost infinit, la sofisticació d'uns aparells que no permeten tocar carrer.

Vet aquí unes reflexions que arrello d'entrada a la teoria econòmica, a l'Economia de les Arts i de la Cultura. Es tracta d' àmbits àmpliament subvencionats; però són totes aquelles subvencions igualment justificables? Quan no s' internalitzen els costos de finançar aquests ajuts (l'esforç dels contribuents) en les responsabilitats de les decisions del creador, quins efectes es genera?. Un sector tant subvencionat, quines jerarquies de poder implícites (mediàtiques) i explícites (polítiques) provoquen? Pot un economista entrar en la governança d'aquest món borbolla sense comportar-se com un elefant dins una botiga de porcellana? D'aquí el repte de la reflexió que exposo a continuació, de decisions que no contempen alternatives. Productivitat, eficiència i qualitat no es poden donar la mà? Quins són els límits de la creació que s'alimenta de la subvenció pública?

Ens diu la teoria (Baumol 1965) que el diferencial de productivitat en les produccions intensives de mà d'obra, com són les orquestres, les representacions teatrals, bona part de la cultura, o es subvencionen obertament o acaben als peus dels cavalls dels mercats: en lliure oferta i demanda, a preus complets, desapareixen tard o d'hora. Això es deu a que en la mesura que els salaris de mestres i intèrprets no perdin valor, sense poder millorar la productivitat (fer més en un mateix temps), tots aquells costos aniran a fer pujar preus. En moltes de les arts no hi ha millores de productivitat possibles que compensin els costos salarials sense que vagin en detriment de la qualitat. De manera que aquests majors costos relatius d'anar al teatre, a l'auditori o a al Liceu (respecte del que avui costa un CD, un DVD o un netflix –ja no diguem si un *metavers* aconsegueix treure el cap en el sector-) farien que molts ciutadans abandonessin el consum d'aquests béns culturals. Així la subvenció només es justificaria pel valor que s'atorga a aquests béns donades les externalitats que puguin provocar, així com pels beneficis socials que se'ls atribueixi, per exemple en termes de progrés, capital social i inclusió.

Identificats els efectes anteriors, de manera que no tota aquella activitat seria igualment subvencionable, restaria en tot cas la part fosca de la provisió en la que l'economia i la gestió hi haurien de ser presents: la governança de les institucions, el paper de directors, gerents i consells d'administració, els contractes- programa d'un bon finançament, una comptabilitat de costos per a la correcta gestió dels subsidis, la tarificació les representacions, la protecció deguda a l'artista i el paper de la producció des del pressupost disponible.

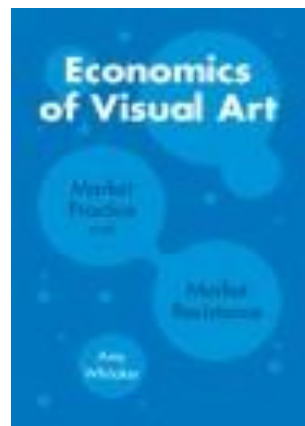
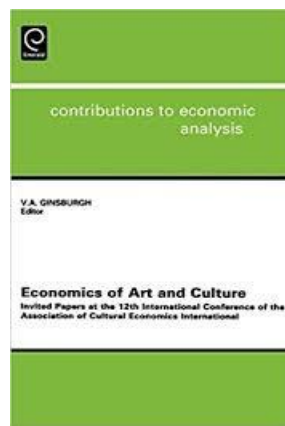
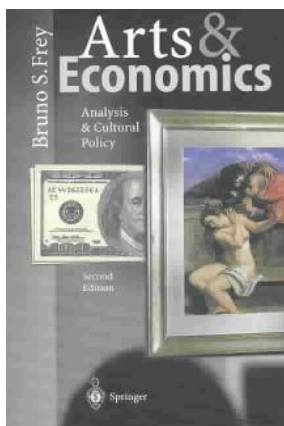
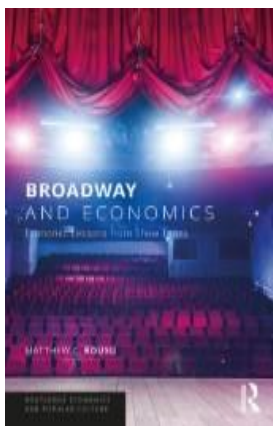
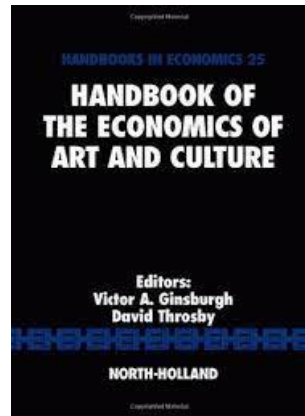
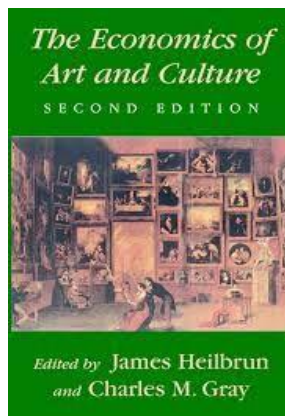
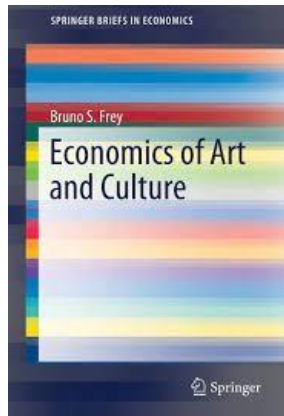
De la reflexió anterior en trec algunes valoracions. Primer, sens dubte, el suport públic ha de estar en la creació, no en l'estructura (sous i salaris). Entre els dos, s'ha de buscar un nou equilibri. L'equipament pot ser a zero cost sota la forma de capital públic de les institucions. Podria començar a pensar-se en un finançament amb *tarifa* implícita en tres parts: taquillatge corrent pel variable; subvenció fixa a l'equipament –contracte programa per representacions, fora també de circuits tancats-, i concurs per la capacitat de creació de les companyies. I més competència en ingressos propis, de manera que aquests sumin i no resten ajut públic, ja que d'altra manera els incentius a esforçar-se per aconseguir-los s'esvaeix. I per la banda de la despesa, més mancomunització logística que redueixi la innecessària. L'adaptació tecnològica a l'escena ha de permetre alliberar estructura i facilitar la introducció de talent. La gestió de les dades s'ha de incorporar a la formació requerida per al bon gestor/director. Refer la governança tot i identificant les responsabilitats de cadascú. Cal una millor coordinació de la programació a nivell de sistema teatral, així com racionalitzar els temps morts dels muntatges, afavorir sinèrgies potencials i irradiar la presència del teatre a nous sectors socials, de salut, sobre el

territori, en els seus formats, per a guanyar suport social. Finalment, el control i la objectivació dels recursos, com tot a la vida, ha de ser avaluat.

En conclusió: Sí, la creació té límits, tant en els recursos disponibles com en el fet de saber-los fer extensius territorialment en diferents àmbits i circumstàncies i a l'abast de la població. Qui els incorpora és, de fet, un millor creador!

(#) president de la Fundació del Teatre Lliure

Fitxa tècnica: Aterratge a la realitat CAT amb dades de l'evolució 2015-19. En general, xifres estancades: 17 mil representacions, 3.5 M d'espectadors, 170 teatres, 1500 treballadors. Dinàmica: les representacions teatrals baixen un poc en favor de la dansa i el musical. Les variacions venen del component públic (4 mil l'any que menys i 5 mil el que més) i del privat sobre tot (8,5 mil l'any que menys i 11 mil el que més). Més creacions de les pròpies companyies que de autors, i amb coproduccions creixents en %. Les representacions en llengua catalana aguanten però relativament empitjoren (increment en castellà). Els ingressos propis a les organitzacions públiques no cobreixen més que un 10% de la despesa; els preus efectius, la meitat dels nominals. Globalment: puja la taquilla, però augmenta sobre tot l'aportació pública (de la Generalitat: 67.3 M el 2015; 77.5 el 2019). Comptem amb 180 companyies d'arts escèniques; quasi 600 intèrprets; personal de gestió i administració a l'alça i professionalitzant. Espectacles cada cop més cars i amb menys actors Grans produccions (deu o més actors) a la baixa. Bastant activitat, heterogènia en producció i de interès més erràtic. Bucle oferta/demanda amb dopatge per aquesta que pot autoalimentar aquella, fora de cribratges suficients de qualitat que l'evitin. I cada any surten 60 alumnes de la ESAD (Interpretació, Direcció i Dramatúrgia | Escenografia); més de la meitat, de interpretació. Ens cal Més entrants, menys sortints, tot i havent d'acceptar que uns pocs *'take all'* en un mercat com l'actual de competència 'imperfecta', i exigent de noves orientacions professionals pels formats (a l'ensenyament, a l'assistència social, a la dels guariments de salut).

Últims Títols de la Col·lecció Health Policy Papers:

López-Casasnovas, G; "La economía de la salud 'en cuerpo y alma'." Col·lecció Health Policy Papers 2022-04_GL.

López-Casasnovas, G; "A political economy analysis of the Spanish Health System and its reform." Col·lecció Health Policy Papers 2022-03_GL.

López-Casasnovas, G; " Envelliment, salut i activitat econòmica i empresarial" Col·lecció Health Policy Papers 2022-02_GL.

López-Casasnovas, G; "Análisis de economía política del Sistema de Salud Español" Col·lecció Health Policy Papers 2022-01_GL.

López-Casasnovas, G; "Les desigualtats socials a l'entorn urbà centre-perifèria de Barcelona" Col·lecció Health Policy Papers 2021-18_GL.

López-Casasnovas, G; "Farmacoeconomía y evaluación de medicamentos: Quo vadis?" Col·lecció Health Policy Papers 2021-17_GL.

López-Casasnovas, G; "A propósito del debate Marmot-López sobre desigualdades en salud." Col·lecció Health Policy Papers 2021-16_GL.

López-Casasnovas, G; "Reflexiones post covid ¿Qué hacemos con las desigualdades en salud?" Col·lecció Health Policy Papers 2021-15_GL.

López-Casasnovas, G; Pinto-Prades, JL; "Cuan lejos pueden y deben ir los economistas de la salud con el análisis Coste Efectividad" Col·lecció Health Policy Papers 2021-14_GL_JP.

Sabater Mezquita, R; López Casasnovas, G; "Efectivitat de les mesures contra la transmissió de la COVID-19 a l'Europa Occidental. Hi ha influït la "cultura mediterrània" i/o el model sanitari?" Col·lecció Health Policy Papers 2021-13_RS_GL.

Sabater Mezquita, R; López Casasnovas, G; "Efectes de la covid-19 a les llistes d'espera de la Catalunya Central. Quin coll d'ampolla té més influència per a la disminució entre 2019 i 2020 dels diagnòstics de càncer?" Col·lecció Health Policy Papers 2021-12_RS_GL.

Del Llano J, J; Mestre-Ferrandiz, J; Espín, J; Gol-Montserrat, J; Del Llano, A; Bringas, C; "Public health policies for the common interest: Rethinking eu states' incentives strategies when a pandemic reshuffles all interests." Col·lecció Health Policy Paper 2021-11_JD_JM_JE_JG_AD_CB;

López Casasnovas, G; "La maximización de los AVAC y el óptimo social" Col·lecció Health Policy Papers 2021-10_GL_LP

López Casasnovas, G; "Mi visión sobre los cambios que llegan a nuestros sistemas de salud de la mano de la digitalización" Col·lecció Health Policy Papers 21-09_GL.

López Casasnovas, G; López Seguí, F; Arasanz Goset, A; "Sustainability and resilience in the spanish health system" Col·lecció Health Policy Papers 2021-08_GL.

López Casasnovas, G; "La salud, la distribución de la renta y los condicionamientos sociales" Col·lecció Health Policy Papers 2021-07_GL.

<https://www.upf.edu/web/cres/health-policy-papers>

